

Latinština i grština naša svagdašnja n. s. VII.

Ljeti 1989. godine, od 23. kolovoza do 5. rujna, vrijedni naš »Vjesnik« trudio se posebnim podlistkom uputiti općinstvo o svjetskim čudima staroga svijeta. Tome bismo se nedvojbeno radovali, da se umjetnička čuda nisu nekom zloćudnom čarolijom pretvorila u grštinska i latinštinska čudesa.

Čudesni su, prije svega, pravopis i prilagodba izvornih grčkih i latinskih riječi. Očaravajućom stvaralačkom neumornošću iz »Vjesnikovog« jezičkog kruga naviru najraznolikiji proizvodi i poluproizvodi ove vrste.

Zbog čega je, primjerice, glasoviti otok s golemim kipom sad **RODOS**, sad **RHODOS** — a otočić pred Aleksandrijom sa slavnim svjetionikom doduše je uvijek **FAROS**, ali svjetionik na njemu ipak se nekako uobliči u **PHARSKI**?

Suosjećamo s duševnim mukama podvojenih »Vjesnikovih« lektorskih ličnosti koje se, očito, ne mogu čvrsto odlučiti kako se u hrvatskom postupa s aspiriranim grčkim suglasnicima. Nećemo stoga uopće spomenuti da bi ta dva otoka u nas zapravo bilo najispravnije nazvati

**ROD i FAR, s izvedenim pridjevima
RODSKI i FARSKI.**

Priupitali bismo ipak za neke dalekosežnije pojave. Zašto se, primjerice, pisci Herodot, Strabon, Filon i Plinije u istom feljtonu zovu upravo tako — da bi iznenada među njih uletio gospodin imenovan sa

DIO CHRYSOSTOM?

Dok su imena prve četvorice valjano pohrvaćena, peto je tek neznatno prilagođeno na samu završetku. Zašto ne

DION HRIZOSTOM ili HRISOSTOM, pa onda

još bolje i

DION ZLATOUSTI?

Ni med kiparima ni pravice: zašto mogu Fidija, Leohar, Timotej i Praksitel postići valjan pravopis i oblik, **BRIJAKSIS** ostaje na pol puta, a **SCOPAS** ne dopire ni dotle?

Kako očekivati od našeg prosječnog, nažalost ne klasično obrazovanog, neklasično obrazovanog, pa čak i klasično neobrazovanog čitaoca, da **BRIJAKSISA** i **SCOPASA** ne sklanja ovako kako ovdje piše a da ih negdje drugdje nekom sretnijom prilikom prepozna u valjano pohrvaćenim imenima

BRIJAKSID i SKOPA?

No što o kiparima trošiti riječi, kad ni besmrtni bozi ne prolaze bolje! Može Artemida, može Apolon — ali nalazimo

BOGA SUNCA HELIOSA

umjesto onoga što bismo očekivali,

BOGA SUNCA HELIJA.

Jasno je da se onda ne treba čuditi što slavni golemi amfiteatar u Rimu srećemo u oblicima

**COLOSSEUM
COLOSSEUMU**

umjesto

**KOLOSEJ
KOLOSEJU,**

kako bi valjalo — premda je u podlistku dostojan prostor pripao aleksandrijskom MUZEJU i i halikarnaškom MAUZOLEJU, građevinama čija su imena analogne izvorne tvorbe, a ispravno su pohrvaćena.

Možemo sebi lijepo predočiti koliko ovakva zbrčica može o(ne)pismeniti prosječna čitaoca. Ali zašto bi on i morao prolaziti bolje čitajući svoje novine, kad su ljudi od pera koji u njima rade i sami potpuno bespomoćni pred zagonetkama iz klasične starine?

Neki generali velikog Aleksandra i njihovo potomstvo prava su za njih nevolja. Recimo, onaj momak koji je nakon Aleksandrove smrti dobio Egipat i začeo brojna pokoljenja vladara, sve do ljeponose Kleopatre. U pravilu, pa i u podlistku o svjetskim čudima, njegovo se ime susreće kao

PTOLOMEJ, a njegovih potomaka kao **PTOLOMEJEVIĆA**.

No, to nije tako. On je **PTOLEMEJ**, a oni su **PTOLEMEJEVIĆI**. Kako ih je bilo mnogo istoga imena, osim rednog vladarskog broja rado su nosili i pridjevke. A oni su — budući na grčkom — tek prava napast! Ovdje je spomenut

PTOLOMEJ II. EUERGETES i uza nj ime
PTOLOMEJA FILADELFUSA.

Svake pažnje vrijedno! Prvi je pridjevak zadržao grčki nominativni dočetak. Drugi je također grčka riječ, ali je dobio latinski nominativni dočetak i zajedno je s njime nemilo izdekliniran, poput kakva **PLATFUSA**.

Valjano pohrvaćeno, imalo bi to glasiti

PTOLEMEJ II. EUERGET i
PTOLEMEJA FILADELFA.

Vrijedi dodati i da je prvi pridjevak posve precizno prevediv s »**DOBROČINITELJ**«, dok drugi označava osobu koja **BRATSKI LJUBI**, bilo sestru bilo brata.

Zapravo, dva su **PTOLEMEJEVIĆA** prošla relativno dobro. Bez premca najgore se u ovom podlistku proveo zlosretni **ENOMAJ**, kralj peloponeske Elide.

Njegovo osobno ime zatičemo u oblicima

OINAMAOS
OIANAMAOSA i
OIANAMOSA, uz izvedenicu
OIANAMAOSOV,

umjesto

ENOMAJ,
ENOMAJA,
ENOMAJEV.

Ne bi ga rođena majka prepoznala, a on opet u ovom podlistku ne bi mogao prepoznati vlastitu zemlju ni vlastite podanike.

Naime, kako je zemlja prema svome grčkom nominativu nazvana

ELIS, tako su njeni stanovnici — a Enomajevi podanici hoćeš—nećeš ispalili

ELIŠANI. Rijeka pak koja onuda teče zove **ALFIAS**.

Iz toga valja rekonstruirati pokrajinu **ELIDU**, žitelje joj **ELIDANE** i rijeku **ALFEJ**. Sreća je što u feljtonu nisu spomenuli posestrimu rijeku **KLADAJ** u istoj pokrajini. Ona bi se jamačno preobrazila u **KLADIAS**.

Ako se išta može s pravom nazivati *verbalnim deliktima*, to su sprijeda navedeni primjeri: zlodjela riječima i nad riječima.

No, neznanje se ne može na tome zaustaviti, pa tako ovaj podlistak obuhvaća i uzorke sadržajnih bedastoća.

Znate li kako se zvao legendarni kretske kralj? Zvao se Knosos. Lijepo se to razumije iz našeg podlistka, gdje stoji da je Arthur Evans istraživao

»u KNOSOSOVOJ palači na Kreti«.

Netko, dakle, ne zna da je KNOSOS (bolje: KNOS) mjesto. Zna za legendarnog kretskog vladara imenom MINOS. Slično jest, i eto novog vladarskog imena na Kreti. Stvoren je i novi grčki mit. Ili ste, zar, već ranije slušali

»poznatu legendu o KENOTAURU i Lapitima?«

Može biti da ste čuli za boj Kentaura i Lapita, pa znate da su Kentauri **napola ljudi, a napola konji**. Možda ste čuli i za **Minotaura**, Minosovog štitićenika ljudskog lika i bičje glave. Sigurno znate i za vrst spomenika koji se zove **kenotaf ili kenotafij, prazan grob** koji se podiže pokojniku čije je tijelo izgubljeno.

Prema tome, ne radi se ni o kakvoj poznatoj legendi, već o netom otkrivenom

PRAZNOTAURU,

biću s prazninom u glavi. Nađen je i **PRAZNOTAUROV** kip: izradio ga je besmrtni Fidija

»od tzv. KRIZELE FANTINE, slonove kosti i zlatnih pločica

koje su pokrivala okosnicu od drva«.

Istina je da su znameniti Fidijini kipovi od zlata i slonovače imali drvenu unutarnju konstrukciju i da ju je majstor oblagao bjelokošću i zlatom, ali se to zvalo cjelovitom složenicom riječi za zlato i slonokost,

HRISELEFANTINA,

(*kbrysos + elephantinos* 3).

Valja zbilja biti **PRAZNOTAUR** pa to raspolutiti na nekakvu **KRIZU I FANTINU**, ne raspoznajući čak ni posve međunarodnog **slona** iliti **ELEFANTA**, živog živcatog u engleskom, francuskom, talijanskom, njemačkom...

Želite li dopuniti svoje poznavanje latinštine i grštine, toplo vam preporučujemo znakovitih trinaest nastavaka feljtona o sedam svjetskih čuda.

»Vrijedan je **DIVLJANJA**«, kako stoji u njegovom devetom nastavku.